

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 3386/2020
07.04.2021. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Драгане Маринковић, Бранка Станића, Татјане Матковић Стефановић и Татјане Миљуш, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Милан Делић, адвокат из ..., против тужене Комерцијалне банке АД Београд, Филијала Ниш, коју заступа Немања Алексић, адвокат из ..., ради утврђења ништавости валутне клаузуле и клаузуле о променљивој каматној стопи, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж 5613/17 од 19.07.2018. године, у седници одржаној 07.04.2021. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРИХВАТА СЕ одлучивање о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж 5613/17 од 19.07.2018. године, као изузетно дозвољеној.

ОДБИЈА СЕ ревизија тужене изјављена против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж 5613/17 од 19.07.2018. године у делу којим је потврђена пресуда Основног суда у Нишу П 7150/16 од 08.05.2017. године у ставу другом изреке којим је утврђено да је одредба члана 6. Уговора о кредиту којим је регулисана променљива каматна стопа апсолутно ништава.

УСВАЈА СЕ ревизија туженог и **УКИДАЈУ СЕ** пресуда Апелационог суда у Нишу Гж 5613/17 од 19.07.2018. године и Основног суда у Нишу П 7150/16 од 08.05.2017. године у делу којим је одлучено о одредби уговора којим је регулисана валутна клаузула и у делу којим је одлучено о трошковима парничног поступка и предмет у том делу враћа првостепеном суду на поновно суђење.

ОДБИЈА СЕ захтев тужиоца за накнаду трошкова састава одговора на ревизију.

Образложење

Пресудом Основног суда у Нишу П 7150/16 од 08.05.2017. године, ставом првим изреке, усвојен је тужбени захтев тужиоца и утврђено да је одредба члана 1. и члана 7. уговора о кредиту за куповину стамбеног објекта осигураног код НКОСК дана ...2008. године између тужиоца и тужене којом се регулише валутна клаузула апсолутно ништава. Ставом другим изреке, усвојен је тужбени захтев тужиоца и утврђено да је одредба члана 6. истог уговора о кредиту за куповину стамбеног објекта апсолутно ништава. Ставом трећим изреке, обавезана је тужена да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка.

Пресудом Апелационог суда у Нишу Гж 5613/17 од 19.07.2018. године, одбијена је као неоснована жалба тужене и потврђена првостепена пресуда.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужена је изјавила ревизију због погрешне примене материјалног права на основу члана 404. ЗПП.

Тужилац је поднео одговор на ревизију захтевајући трошкове његовог састава.

Одлучујући о дозвољености изјављене ревизије на основу члана 404. став 2. ЗПП ("Службени гласник РС" 72/11... 55/2014), Врховни касациони суд је нашао да су испуњени услови за одлучивање о ревизији као изузетно дозвољеној због потребе уједначавања судске праксе.

Према утврђеном чињеничном стању, парничне странке су закључиле уговор о стамбеном кредиту ...2008. године. На основу овог уговора тужиоцу је одобрен стамбени кредит у износу од 68.014,87 CHF у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан пуштања кредита у коришћење са роком враћања од 30 година. Одредбама члана 1. и 7. уговора одређено је да тужена одобрава тужиоцу кредит у износу од CHF 68.014,87 у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан пуштања кредита у коришћење а тужилац се обавезује да одобрени кредит увећан за припадајућу камату измири у месечним аунитетима исказаним у динарској противвредности по средњем курсу НБС важећем за CHF на дан уплате месечног ануитета. По члану 6. став 1. наведеног уговора камата на кредит је променљива и обрачунава се по каматној стопи од 4,35% на годишњем нивоу, с тим што се висина каматне стопе из става 1. овог члана може мењати у складу са кретањем просечних каматних стопа коју за ову врсту посла на територији Републике Србије обрачунавају првокласне банке. Анексом уговора који је између странака закључен ...2008. године утврђена је висина кредита од 68.277,44 CHF због промене курса швајцарског франка. Тужена је тужиоцу доставила преглед битних елемената отплате кредита са планом отплате од 18.11.2008. године у којима су приказани износ кредита у динарској противвредности, апсолутни износ, висина номиналне каматне стопе, варијабилне каматне стопе, ефективне каматне стопе, накнаде за обраду кредита и други трошкови. Према обавештењу тужене од 09.03.2009. године, почев од 01.04.2009. године повећана је каматна стопа са 4,35% на 5,25% као и висина месечног ануитета са којом тужилац учествује у отплати кредита с тим што је камата враћена на првобитни ниво доношењем Закона о заштити корисника финансијских услуга. Према налазу и мишљењу вештака финансијске струке, тужени није вршио пренос средстава продавцу на дан закључења уговора о кредиту између странака већ је то учинио сутрадан 29.05.2008. године када је повећан курс за 1 CHF па због кашњења у преносу средстава купопродајна цена није у потпуности исплаћена из кредита. План отплате кредита са номиналном каматном стопом достављен је тужиоцу након шест месеци по закључењу уговора у коме је приказана висина номиналне ефективне каматне стопе у процентуалном износу и утврђен месечни ануитет од 336,51 CHF. У периоду од повећања каматне стопе 30.04.2009. до 30.11.2011. године када је каматна стопа враћена на уговорени проценат, тужена је више наплатила 32 ануитета у односу на број уговорених, према уговору и плану отплате кредита од 19.11.2008. године. Тужилац је делимично измирио своју обавезу уплатом једнократног износа од 10.834,52 CHF дана 27.12.2011. године од чега је 10.628,04 CHF прокњижено на име умањења главнице, а износ од 206,21 CHF на име наплате камате. Каматна стопа са 5,25% на уговорену од

4,35% враћена је од 30.11.2011. године, а смањење висине анuitета није извршено. По мишљењу вештака, од 30.11.2011. до 31.03.2015. године тужена је више наплатила 40 увећаних анuitета. У плану отплате кредита који је банка доставила тужиоцу од 30.03.2015. године стање кредита је 48.214,09 CHF на дан 31.03.2015. што је више за 1.071,52 CHF као последица мењања каматних стопа и формирања овог плана према главници по наплати.

Код овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су закључили да су и валутна клаузула и одредба уговора којима је утврђена променљивост камате апсолутно ништаве јер су супротне основним начелима уговорног права из Закона о облигационим односима.

Закључак нижестепених судова у делу којим су тврдили да је апсолутно ништава одредба уговора којој је регулисана каматна стопа је донета уз правилну примену материјалног права.

Према члану 46. став 1. Закона о облигационим односима (ЗОО) уговорна обавеза може се састојати у давању, чињењу, не чињењу или трпљењу. Ставом другим наведене одредбе прописано је да она мора бити могућа, допуштена и одређена односно одредива. По члану 47. истог закона када је предмет обавезе немогућ, недопуштен, неодређен или неодредив, уговор је ништав. По члану 103. став 1. наведеног закона уговор који је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима је ништав ако циљ повређеног правила не упућује на неку другу санкцију или ако закон у одређеном случају не прописује што друго. Ако је закључење одређеног уговора забрањено само једној страни, уговор ће остати на снази ако у закону није што друго предвиђено за одређени случај, а страна која је повредила законску забрану сносиће одговарајуће последице (став 2). Уговором о кредиту банка се по члану 1065. овог закона обавезује да кориснику кредита стави на располагање одређени износ новчаних средстава, на одређено или неодређено време, за неку намену или без утврђене намене, а корисник се обавезује да банци плаћа уговорену камату и добијени износ новца врати у време и на начин како је утврђено уговором. Уговор о кредиту мора бити закључен у писменој форми, а њиме се утврђује износ као и услови давања коришћења и враћања кредита (члан 1066).

Имајући у виду цитиране законске одредбе, правилно су нижестепени судови утврдили да је ништава одредба члана 6. став 2. закљученог уговора по којој се висина каматне стопе може се мењати у складу са кретањем просечних каматних стопа коју за ову врсту посла на територији Србије обрачунавају реномиране банке. По правилној оцени нижестепених судова на овај начин је створена могућност да тужена банка једнострано промени каматну стопу што је довело до тога да уговорена висина променљиве каматне стопе буде неодређена односно неодредива и да зависи искључиво од одлука тужене о промени висине или начина обрачуна каматних стопа. Због тога је наведена одредба противна општим начелима Закона о облигационим односима (ЗОО) садржаним у члановима 11, 12. и 21. јер је њима омогућено да банка као економски јача страна једнострано мења висину уговорне обавезе односно да једнострано увећава стопу уговорене камате и тиме нарушава начело равноправности страна у облигационом односу због чега је наведена одредба уговора у цитираном делу ништава на основу чл. 103. и 105. ЗОО. С тим у вези нису основани ревизијски наводи да је неправилан закључак нижестепених судова о ништавости одредбе о висини обрачунатих каматних стопа везаних за акте банке. И по оцени ревизијског суда,

висина камате је учињена зависном од променљивих параметара који нису званично објављени, а чија је природа таква да на њих може утицати само једна страна, у овом случају тужена. Оваква уговорна одредба је супротна чл. 46. и 47. ЗОО јер није одређена ни одредива, а уговорена је на штету корисника кредита као слабије уговорне стране.

Из изложених разлога, на основу члана 414. ЗПП одлучено је као у ставу другом изреке.

Нижестепени судови су закључили да су ништаве одредбе о валутној клаузули, будући да је утврђено на основу налаза судског вештака да је тужена путем ових одредби, поред заштите пласмана остварила и екстра профит што је супротно члану 15. ЗОО због чега су одредбе 1. и 7. уговора о кредиту ништаве јер су недопуштене у смислу чланова 47. и 49. ЗОО.

Овај закључак нижестепених судова се за сада не може прихватити.

Према одредби члана 1065. ЗОО уговором о кредиту се конституише обавеза банке - даваоца кредита да кориснику кредита стави на располагање одређени износ новчаних средстава на одређено време, за неку намену или без намене, а корисник кредита се обавезује да банци плати уговорену камату и добијени износ новца врати у време и на начин утврђен уговором. Уговор о кредиту се закључује у писаној форми. То значи да се у писаном тексту уговора о кредиту мора утврдити износ кредитних средстава, услови давања и коришћења кредита и враћања примљених новчаних средстава по том основу. Али, уговор о кредиту је израз воље уговорних страна због чега су давалац и корисник кредита овлашћени да својом вољом пропишу и додатне клаузуле од значаја за начин обрачуна и отплату кредитних средстава. Уговор о кредиту се најчешће закључује као формални и формуларни уговор. Текст уговора је, по правилу, унапред састављен од стране даваоца кредита. Унапред припремљен текст уговора се нуди кориснику кредита по принципу „узми или остави“. Тиме се друга уговорна страна – корисник кредита ставља у неравноправан положај у односу на даваоца кредита. Банка – давалац кредита је у предности и због чињенице да се ради о финансијској организацији која се професионално бави кредитним пословима.

Зато је банка дужна да у поступку преговарања и закључења уговора о кредиту претходно упозна и недвосмислено писмено упозори корисника кредита о свим ризицима и економским последицама које ће преузети закључењем уговора. Обавеза таквог поступања банке се заснива на основним начелима облигационог права - сасвесности и поштења (члан 12), забране злоупотребе права (члан 13), забране стварања и искоришћавања монополског положаја (члан 14), једнаке вредности узајамних давања (члан 15) и забрани проузроковања штете (члан 16). Осим наведеним начелима, давалац кредита се обавезује да поштено поступа и потпуно информише примаоца кредита и императивним одредбама Закона о заштити потрошача („Службени гласник РС“ број 79/05). Идентична обавеза банке је прописана и сада важећим Законом о заштити потрошача. Због тога се сагласно свим наведеним законским одредбама цени и правна ваљаност уговора о кредиту, односно његових појединих одредби, а што је у конкретном случају изостало.

Према члану 395. ЗОО ако новчана обавеза гласи на плаћање у злату или некој страниј валути, њено испуњење се може захтевати у домаћем новцу према курсу који важи у тренутку испуњења обавезе.

Чланом 6. став 1. Закона о конверзији стамбених кредита индексираних у швајцарским францима („Службени гласник РС“ бр. 31/19, ступио на снагу 07.05.2019. године) прописано је да је банка дужна да у року од 30 дана од дана ступања на снагу овог закона достави кориснику понуду за закључење уговора о конверзији уз индикативан обрачун конверзије кредита извршен по курсу на дан слања применом каматне стопе из члана 4. овог закона и предлог уговора којим се врши конверзија са новим планом отплате.

Уговор о кредиту је по својој правној природи посебна врста уговора по приступу, па није јасан закључак нижестепених судова зашто је уговорена валутна клаузула сама по себи ништава с обзиром да су се уговорне стране, тужилац и тужени сагласили о уговарању валутне клаузуле, односно да ли је ништава зато што постоји несрамера вредности узајамних давања из члана 15. ЗОО због уговорене валуте у CHF, те да ли би таква одредба у уговору била ништава и да је у питању нека друга страна валута (ЕУР, долар и слично), чији курс – динарска противвредност није имао такав енормни раст.

Ради правилне примене материјалног права било је неопходно оценити да ли је уговарање овакве клаузуле дозвољено на основу члана 395. ЗОО и члана 25. Закона о девизном пословању, односно да ли се банка задуживала на међународном тржишту у валути CHF, да ли је понудила тужиоцу план отплате кредита уз све информације о економско-финансијским последицама ризика уговарања ове валутне клаузуле, да ли је он такав план прихватио, као и да ли је банка поступила у складу са чланом 6. Закона о конверзији стамбених кредита индексираних у швајцарским францима.

Укинута је и одлука о трошковима поступка јер зависи од одлуке о главној ствари.

У поновном поступку првостепени суд ће имати у виду изнете примедбе и донети нову одлуку о овом делу тужбеног захтева.

На основу члана 416. став 2. ЗПП, одлучено је као у ставу трећем изреке.

Одбијен је захтев тужиоца за накнаду трошкова састава одговора на ревизију јер ти трошкови нису били потребни за одлучивање о овом правном леку (члан 154. став 1. ЗПП).

Председник већа - судија
Звездана Лутовац, с.р.

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић